

PRESUDA SUDA

15. siječnja 1987.(*)

„Bruxelleska konvencija: mjesto izvršenja obveze”

U predmetu C-266/85,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju Protokola od 3. lipnja 1971. o tumačenju, od strane Suda, Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji je uputio Landgericht Kaiserslautern (Zemaljski sud u Kaiserslauternu, Njemačka) u postupku koji se vodi pred potonjim između

Hassana Shenavaija, Rockenhausen (Savezna Republika Njemačka),

i

Klause Kreischera, Geleen (Nizozemska),

o tumačenju članka 5. stavka 1. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 304, str. 77.; u daljnjem tekstu: Konvencija),

SUD,

u sastavu: Lord Mackenzie Stuart, predsjednik, C. Kakouris, T. F. O’Higgins i F. Schockweiler (predsjednici vijeća), G. Bosco, T. Koopmans, K. Bahlmann, R. Joliet i J. C. Rodriguez Iglesias, suci,

nezavisni odvjetnik: G. F. Mancini,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Klause Kreischera, tuženika u pisanom dijelu postupka, H. O. Merkel, *Rechtsanwalt*, iz Kaiserslauterna,
- za vladu Savezne Republike Njemačke, u pisanom dijelu postupka, Christof Böhmer,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, u pisanom dijelu postupka, B. E. McHenry, *Treasury Solicitor’s Department*,
- za vladu Talijanske Republike, L. F. Bravo, voditelj službe za diplomatske sporove, uz asistenciju Oscara Fiumare, *avvocato dello stato*,

- za Komisiju Europskih zajednica, Friedrich-Wilhelm Albrecht, član Pravne službe Komisije, uz asistenciju Silvija Pierija,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu i nakon usmenog postupka održanog 10. srpnja 1986.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 4. studenoga 1986.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 5. ožujka 1985., koje je tajništvo Suda zaprimilo 30. kolovoza 1985., Landgericht Kaiserslautern (Zemaljski sud u Kaiserslauternu) uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku na temelju Protokola od 3. lipnja 1971. o tumačenju, od strane Suda, Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji se tiče tumačenja članka 5. stavka 1. Konvencije.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između H. Shenavaija, arhitekta iz Rockenhausena, Savezna Republika Njemačka, i K. Kreischera, s prebivalištem u Geleenu, Nizozemska, a tiče se naplate honorara arhitekta za izradu građevinskih projekata za tri kuće za odmor u blizini Rockenhausena.
- 3 Amtsgericht Rockenhausen (Općinski sud u Rockenhausenu), pred kojim je pokrenut postupak, prihvatio je prigovor K. Kreischera da taj sud nema nadležnost zbog toga što je mjesto izvršenja obveze plaćanja arhitektovog honorara domicil naručitelja posla; budući da je domicil K. Kreischera u Nizozemskoj, nisu ispunjeni potrebni uvjeti da bi mu se sudilo na njemačkom sudu.
- 4 H. Shenavai podnio je žalbu Landgerichtu Kaiserslautern (Zemaljski sud u Kaiserslauternu), koji je prvo zauzeo stav da je u skladu s njemačkim pravom mjesto izvršenja ugovora sklopljenog s arhitektom mjesto u kojem se nalazi arhitektov ured i u kojem su se trebali sagraditi projektirani građevinski objekti. Stoga je, prema mišljenju tog suda, mjesto izvršenja svih obveza koje proizlaze iz tog ugovora u „središnjoj točki” cjelokupnog ugovornog odnosa.
- 5 Landgericht (Zemaljski sud) također je napomenuo kako nije siguran vrijedi li to tumačenje i za članak 5. stavak 1. Konvencije, jer je u nekim presudama Suda mjesna nadležnost u međunarodnim predmetima ovisila o mjestu izvršenja ugovorne obveze na kojoj se temelji sudski postupak, a to je u ovom predmetu obveza plaćanja honorara. U tim je okolnostima Landgericht (Zemaljski sud) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Za potrebe određivanja mjesta izvršenja u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, određuje li se to mjesto, i u slučaju potraživanja honorara arhitekta koji je bio uključen

samo u projektiranje, prema ugovornoj obvezi koja je stvarni temelj sudskog postupka (u ovom predmetu to je dug koji se na temelju njemačkog prava plaća u domicilu tuženika) ili prema obvezi koja je tipična za taj ugovor i prožima cjelokupni ugovorni odnos (a to je mjesto u kojem arhitekt ima sjedište djelatnosti, odnosno lokacija projektiranih građevinskih objekata)?”

- 6 Valja podsjetiti da se člankom 2. Konvencije propisuje opće pravilo, u skladu s kojim se nadležnost temelji na domicilu tuženika, ali se njezinim člankom 5. stavkom 1. predviđa da se tuženika, u predmetima koji se odnose na ugovore, može tužiti i „pred sudovima mjesta izvršenja dotične obveze” [neslužbeni prijevod]. Kao što je Sud napomenuo u presudi od 6. listopada 1976. (Tessili/Dunlop, C-12/76, Zb., str. 1473.), ta sloboda izbora uvedena je zbog toga što u nekim predmetima postoji posebno bliska veza između spora i suda koji je najprikladnije pozvati da odlučuje o predmetu.
- 7 U istoj je presudi Sud presudio da se odgovor na pitanje gdje se nalazi „mjesto izvršenja” obveze, određuje na temelju zakona koji uređuje obvezu o kojoj je riječ i u skladu s pravilima o sukobu nadležnosti suda pred kojim se vodi postupak.
- 8 U jednoj drugoj presudi od 6. listopada 1976. (De Bloos/Bouyer, C-14/76, Zb., str. 1497.) Sud je napomenuo da je svrha Konvencije odrediti međunarodnu nadležnost sudova u državama ugovornicama, olakšati priznavanje sudskih odluka i uvesti brz postupak za osiguranje izvršenja sudskih odluka; također je ustvrdio da ti ciljevi podrazumijevaju potrebu izbjegavanja, u najvećoj mogućoj mjeri, stvaranja situacije u kojoj je nekoliko sudova nadležno za jedan te isti ugovor te da se stoga ne može tumačiti da se članak 5. stavak 1. odnosi na bilo koju obvezu koja može proizaći iz ugovora o kojem je riječ.
- 9 Sud je iz toga zaključio da za potrebe određivanja mjesta izvršenja u smislu članka 5. u obzir treba uzeti obvezu koja odgovara ugovornom pravu na kojem se temelji tužiteljeva tužba. Presudio je da je u slučaju kada tužitelj tvrdi da ima pravo na odštetu ili traži raskidanje ugovora na temelju protupravnog postupanja druge stranke, ta obveza i dalje ona koja je proizašla iz tog ugovora i na čije se neizvršenje tužitelj poziva u potporu svojem zahtjevu.
- 10 Opće pravilo utvrđeno na taj način dopušta, međutim, određene iznimke zbog toga što izraz „predmeti koji se odnose na ugovore” obuhvaća vrlo raznovrsne odnose, i sa stajališta društvene važnosti i sa stajališta ugovorenih obveza. Konvencija uzima u obzir tu raznolikost tako što propisuje određena posebna pravila koja se odnose na posebne ugovorne odnose. Tako se, na primjer, člankom 16. Konvencije predviđa isključiva nadležnost u predmetima koji se tiču najma i zakupa nekretnina.
- 11 Vođen sličnim razmatranjima Sud je u presudi od 26. svibnja 1982. (Ivenel/Schwab, C-133/81, Zb., str. 1891.) zaključio da, u slučaju zahtjeva koji se temelji na različitim obvezama proizašlim iz istog ugovora o zastupanju, koji je nacionalni sud opisao kao ugovor o zaposlenju, obveza koju treba uzeti u obzir u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije jest ona obveza koja je karakteristična za taj ugovor, a to je obično obveza obavljanja posla.
- 12 U tim okolnostima valja smatrati da se pitanjem koje je postavio nacionalni sud prije svega želi utvrditi mora li se u postupku za naplatu honorara arhitekta primijeniti opće pravilo navedeno u gore spomenutoj presudi De Bloos, u skladu s kojim se u obzir uzima

obveza na kojoj je utemeljena tužiteljeva tužba ili, u protivnom, ovaj predmet ima posebna obilježja slična onima o kojima je bilo riječ u predmetu Ivenel.

- 13 Rasprava pred Sudom nije se bavila samo pitanjem treba li se pri određivanju obveze koja se uzima u obzir osvrnuti na prirodu spornog ugovora, nego i pitanjem kako se ponašati kada u jednom sporu više obveza čini temelj sudskog postupka.
- 14 Što se tiče prvog problema, vlada Ujedinjene Kraljevine zagovara poopćenu primjenu kriterija koji je Sud donio u gore navedenoj presudi Ivenel u vezi s ugovorom o zaposlenju, tvrdeći da primjena tog kriterija na sve ugovore o profesionalnim uslugama ima određene prednosti. Tvrdi da takvo tumačenje članka 5. stavka 1. prije svega može spriječiti nastanak situacije u kojoj su sudovi u različitim državama ugovornicama nadležni za različite zahtjeve koji se temelje na jednom te istom ugovoru, a sudsku nadležnost smješta u državu članicu čije se pravo i inače primjenjuje na taj ugovor. U predmetu kao što je ovaj dodatna prednost takvog tumačenja je uvođenje prave alternative sudskoj nadležnosti u domicilu tuženika, što je uobičajeno mjesto nadležnosti u skladu s Konvencijom.
- 15 Njemačka i talijanska vlada te Komisija ne slažu se s tim mišljenjem. Njemačka vlada priznaje da postoje argumenti u korist jedinstvenog mjesta sudske nadležnosti za ugovore, ali naglašava, prvo, da neki ugovori ne sadržavaju karakterističnu obvezu, na primjer kada su obveze dviju stranaka jednakovrijedne (kao u ugovoru o razmjeni dobara), i drugo, da su autori Konvencije imali namjeru, koja se odražava u nekim jezičnim inačicama članka 5. stavka 1., utvrditi sudsku nadležnost za mjesto izvršenja upućivanjem na ugovornu obvezu na kojoj se zapravo temelji sudski postupak.
- 16 U vezi s tim prvo valja napomenuti da se ugovori o zaposlenju, kao i ostali ugovori o nesamostalnom radu, razlikuju od drugih ugovora, čak i od onih o pružanju usluga, po određenim posebnim svojstvima. Njima se, naime, stvara trajna veza koja radnika do određene mjere postavlja unutar organizacijskog okvira poslodavčeva poslovanja te su povezani s mjestom na kojem se obavljaju poslovne aktivnosti, prema kojem se određuje primjena obveznih pravila i kolektivnih ugovora. Zbog tih posebnih svojstava smatra se da je za rješavanje sporova do kojih mogu dovesti jedna ili više obveza koje proizlaze iz takvih ugovora najprikladniji sud u mjestu u kojem se izvršava karakteristična obveza iz takvih ugovora.
- 17 Kada ne postoje takva posebna svojstva, za sporove koji se tiču svih obveza iz ugovora nije ni nužno ni svrhovito određivati obvezu koja je karakteristična za ugovor i sudsku nadležnost koja se temelji na mjestu izvršenja smještati u mjesto izvršenja te obveze. Naime, ugovori su, gledano u cjelini, toliko raznoliki i brojni da bi navedeni kriterij u tim drugim slučajevima mogao dovesti do neizvjesnosti u pogledu nadležnosti, a upravo se ta neizvjesnost nastoji smanjiti Konvencijom.
- 18 S druge strane, kod većine ugovora takve neizvjesnosti nema, ako se u obzir uzme samo ugovorna obveza čije se izvršenje zahtijeva u sudskom postupku. Mjesto na kojem se ta obveza treba izvršiti obično je najbliža poveznica između spora i nadležnog suda i ta poveznica objašnjava zašto je u predmetima koji se odnose na ugovore nadležan sud u mjestu izvršenja obveze.

- 19 Doduše, gore navedeno pravilo ne pruža rješenje u posebnom slučaju spora koji se odnosi na više obveza koje proizlaze iz istog ugovora i čine temelj postupka koji je pokrenuo tužitelj. Međutim, u tom slučaju pri određivanju nadležnosti sud pred kojim je pokrenut postupak vodit će se načelom *maxim accessorium sequitur*, drugim riječima: ako je riječ o različitim obvezama, nadležnost se određuje prema glavnoj obvezi. No u predmetu na koji se odnosi pitanje nacionalnog suda nije nastala takva složena situacija.
- 20 Stoga na pitanje treba odgovoriti da je, u svrhu određivanja mjesta izvršenja u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije, u sporu koji se tiče tužbe za naplatu honorara koju je podnio arhitekt koji je dobio nalog da projektira gradnju kuća, obveza koju treba uzeti u obzir ugovorna obveza koja čini stvarni temelj sudskog postupka.

Troškovi

- 21 Troškovi vlade Savezne Republike Njemačke, vlade Ujedinjene Kraljevine, vlade Talijanske Republike i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanju koje mu je Landgericht Kaiserslautern (Zemaljski sud u Kaiserslauternu) uputio rješenjem od 5. ožujka 1985., odlučuje:

U svrhu određivanja mjesta izvršenja u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, u sporu koji se tiče tužbe za naplatu honorara koju je podnio arhitekt koji je dobio nalog da projektira gradnju kuća, obveza koju treba uzeti u obzir ugovorna je obveza koja čini stvarni temelj sudskog postupka.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 15. siječnja 1987.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački